

VERSLAG

VAN DE COMMISSIE VOOR NAAMKUNDE
DER KONINKLIJKE NEDERLANDSE AKADEMIE
VAN WETENSCHAPPEN TE AMSTERDAM
OVER 1958

OVERDRUK UIT HET JAARBOEK DER KONINKLIJKE
NEDERLANDSE AKADEMIE VAN WETENSCHAPPEN
1958—1959

VERSLAG

VAN DE COMMISSIE VOOR NAAMKUNDE
DER KONINKLIJKE NEDERLANDSE AKADEMIE VAN
WETENSCHAPPEN TE AMSTERDAM OVER 1958

De Commissie voor Naamkunde leed in het afgelopen jaar een gevoelig verlies door het plotseling overlijden op 4 oktober van haar medelid en oud-voorzitter Dr. M. Schönfeld. Hoewel deze bescheiden geleerde zich vooral in de laatste jaren meer en meer aan het openbare leven onttrok, verzuimde hij geen vergadering van onze commissie en bezocht hij geregeld het bureau om materiaal te vinden voor de toponymische studies, waarmee hij zich tot het laatst toe heeft beziggehouden. Meer dan enig ander toponymist heeft hij het door de commissie verzamelde materiaal in wetenschappelijke vorm verwerkt, met name in zijn omvangrijke studies *Veldnamen in Nederland (1949, 21950)* en *Nederlandse waternamen (1955)*. Op het op 22 november gehouden symposium heeft de voorzitter de verdiensten van de overledene, van wie op zijn uitdrukkelijke wil noch in het *Jaarboek der Akademie*, noch in dat der *Maatschappij der Nederlandse Letterkunde* een levensbericht zal verschijnen, in sobere bewoordingen herdacht.

Op 31 december 1958 waren in totaal 8192 lijsten op het Bureau aanwezig, als volgt verdeeld: Van lijst 1: 826 exx., van lijst 2: 887 exx., van lijst 3: 1347 exx., van lijst 4: 1229 exx., van lijst 5: 1256 exx., van lijst 6: 1362 exx., van lijst 7: 1285 exx.

In de loop van dit jaar werden 273 ingevulde vragenlijsten ontvangen. In december werd een nieuwe vragenlijst uitgezonden.

Op 24 mei hield de commissie haar zeventiende symposium, waarop Dr. O. Leys uit Leuven en Dr. J. van der Schaar uit Vlaardingen spraken over „Vlaamse vrouwennamen en Hollandse toenamen in de Middeleeuwen”. Het verslag van dit symposium zal als deel XIV worden opgenomen in de „Bijdragen en Mededelingen” der commissie. Op 22 november vond het achttiende

symposion plaats, waarop Dr. M. Zender uit Bonn en Dr. H. J. Kok uit Amsterdam spraken over: „Heiligen en plaatsnamen”. Het verslag van dit symposion zal als deel XV worden opgenomen in dezelfde reeks. Als deel XII verscheen hierin het verslag van het symposion, gehouden op 15 juni 1957, waarop Prof. Dr. C. H. Edelman (mede namens Mevrouw Dr. A. W. Edelman-Vlam), en Prof. Dr. J. A. Huisman spraken over „De namen Betuwe en Veluwe”. Als deel XIII verscheen in genoemde reeks het verslag van het symposion, gehouden op 21 december 1957, waarop Prof. Dr. J. J. Fahrenfort en Prof. Dr. P. A. H. de Boer spraken over „De betekenis van namen in de ethnologie en het Oude Testament”.

Van de gezamenlijk met de Vereniging voor Naamkunde te Leuven uitgegeven „Mededelingen” verschenen de afleveringen 1-4 van de 34ste jaargang (1958), met een aantal Noordnederlandse bijdragen.

Zowel op de bijeenkomst te Assen op 8 februari als op die te Leeuwarden op 15 november sprak de heer Blok over het werk van het Naamkundebureau en het naamkundeonderzoek in het algemeen. In de loop van het jaar heeft de heer Blok weer verschillende keren gesproken, vooral voor genealogische verenigingen, maar tevens voor een commissie in Weert, die het bureau van de commissie had gevraagd om voorlichting over de werkwijze bij het verzamelen van veldnamen, en voor het Historisch Genootschap „Oud West-Friesland” met hetzelfde doel.

Naast de hierboven vermelde werkzaamheden heeft de heer Blok zich bezig gehouden met de beantwoording van de talrijke verzoeken om inlichtingen op toponymisch gebied en het excerpieren van Hollandse en Utrechtse Middeleeuwse bronnen op toponiemen. Dit laatste onderzoek leverde tot dusver ongeveer 8.000 fiches met ongeveer 16.000 vermeldingen op.

Op 14 juni vertegenwoordigde Mw. Daan het bureau bij de installatie van de Naamkundecommissie van de Culturele Raad Limburg op het kasteel Chaloen te Oud-Valkenburg.

In samenwerking met de Dialecten- en Volkskundecommissie gaf de commissie in december een aflevering uit van de „Mededelingen

van de Centrale Commissie voor Onderzoek van het Nederlandse Volkseigen”, waarvoor de heren Blok en Buitenhuis gegevens verstrekten. Het bureau der commissie heeft in het afgelopen jaar de verwerking van het toponymisch materiaal van de vragenlijsten voortgezet. Van de toponymische bestanddelen elst, elzen, aals en aalst werd een kaart getekend.

De student-assistent Ch. H. Eersel wijdde zich, naast de beantwoording van de veelvuldig binnengekomen vragen naar de betekenis van de familienamen, aan de familienamen van Europese herkomst in zijn geboorteland Suriname. Daartoe excerpereerde hij o.a. het archivalische materiaal in het Rijksarchief te 's-Gravenhage. Het resultaat van zijn onderzoek heeft hij neergelegd in een kleine studie, welke in het voorjaar van 1959 in de Mededelingen van de commissie zal worden gepubliceerd. Tevens heeft de heer Eersel het ficheren van de bronnen van Middeleeuwse persoonsnamen in Nederland voortgezet. Ook dit jaar heeft de heer H. Buitenhuis zijn voornaamste zorg besteed aan het veldnamenregister. In het jaarverslag van 1957 werd meegedeeld dat hij hierbij meer aandacht had gewijd aan de medewerking van regionale en plaatselijke verenigingen. Deze meerdere aandacht begint thans reeds resultaten op te leveren.

In tegenstelling tot 1957, toen „slechts” 5.000 fiches aan het materiaal konden worden toegevoegd, werd dit jaar de voorraad vermeerderd met ongeveer 13.000 fiches. Met de systematisering en alfabetisering van het materiaal werd dit jaar begonnen. De alfabetisering per gemeente van de provincie Friesland werd voltooid. Dit systematiseren en alfabetiseren is nodig om het materiaal toegankelijk te maken.

Op 20 december werd aan het bureau der commissie een bijeenkomst georganiseerd met regionale en plaatselijke verenigingen, welke zich op historisch en naamkundig terrein bewegen. Een twintigtal vertegenwoordigers van veertien verenigingen en enkele particuliere medewerkers hielden zich bezig met de mogelijkheden en moeilijkheden van het verzamelen van veldnamen. De bijeenkomst was door het bureau van de commissie belegd teneinde het

verzamelen van veldnamen door regionale en plaatselijke verenigingen te stimuleren. Besloten werd dat genoemde verenigingen de gegevens van hun werkzaamheden op naamkundig terrein elk jaar aan het bureau van de commissie zullen zenden en dat deze laatste deze gegevens zal verwerken in een bulletin, dat aan de samenwerkende verenigingen zal worden toegezonden.

Lijsten, fiches en kaarten van veldnamen kwamen binnen van de dames C. A. A. de Jong (Leiden) met namen uit de archieven van het Hoogheemraadschap Rijnland, B. Lemstra (Anloo) en H. Visscher-Poll (Nieuweroord) en van de heren M. J. Ampt (Hasselt), N. van Beelen (Katwijk a. Z.), Ds. L. S. Blom (Aardenburg), S. Cancrinus (Dwingelo), C. A. Coert (Assen), C. Groenewoud (Heinenoord), B. H. Hommen (Oldenzaal), W. de Jong (Leeuwarden) voor de gemeente Oosterwolde, B. H. Kennepohl (Berkel en Rodenrijs), A. P. de Kleuver (Veenendaal) voor namen in de Betuwe, K. B. Kluiwing (Emmen), F. Kragt Hzn (Nijkerk) voor namen van de Westelijke Veluwe, A. H. Lutje Schipholt (Dalfsen), D. J. van der Meer (Abbenbroek), C. W. Molenaar (Berkenwoude), B. Offringa (Zeist), L. de Raat (Kethel), A. in 't Veld (Maasdam), J. Versteegh (Leersum), Ir. J. M. Winkel (Hattem), J. D. Zoete (Apeldoorn).

De heren H. M. den Uyl en A. den Besten te Gorinchem zijn begonnen met een uitgebreid onderzoek naar veldnamen in de omgeving van Gorinchem, evenals de heren A. M. van de Waal en F. Roks te Rhenen in laatstgenoemde gemeente. Onder leiding van de heer J. Henkens te Weert is aldaar een groep mensen bezig de veldnamen te verzamelen. Zij hebben zich door de heer Blok in een vergadering laten voorlichten. De heer C. F. A. Beretta te 's-Gravenhage, die in 1957 begonnen is met het familienamen-materiaal van de volkstelling 1947 te exciperen, is in 1958 bezig geweest met de telling van de provincie Groningen, terwijl hij tevens begonnen is de frequentie van elke familienaam voor geheel Drente vast te stellen.

Het Internationaal Naamkundecongres, van 24-28 augustus gehouden te München, werd bijgewoond door de heren Mr. S. J.

Fockema Andreae, als vertegenwoordiger van de Regering en van de Akademie van Wetenschappen, Dr. P. J. Meertens, als vertegenwoordiger van de Akademie van Wetenschappen en de heer D. P. Blok, als vertegenwoordiger van het bureau. Op het congres spraken Prof. Dr. J. A. Huisman over „Unerforschte Gebiete der Namenkunde“, Mr. S. J. Fockema Andreae over „Spuren menschlicher Arbeit in den Gewässernamen“ en D. P. Blok over „Toponymics and the settlement history of the western Netherlands“. Besloten werd het volgende Internationale Naamkundecongres te houden in 1961 te Florence.

De bibliotheek werd door aankoop en schenking opnieuw in niet onbelangrijke mate uitgebreid. De namen van de schenkers zijn in de bijlage vermeld. Een belangrijke aanwinst vormde de keuze die het bureau uit de bibliotheek van Dr. Schönfeld mocht maken, en die o.a. de ontbrekende jaargangen van het Zeitschrift für Ortsnamenforschung, Hoops' Reallexikon der germanischen Altertumskunde en Sipma's Oudfriesche oorkonden inhield.

Door bemiddeling van de ministeries van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen en van Oorlog ontving het bureau opnieuw een aantal bladen van de chromo-topografische kaart des Rijks (schaal 1 : 25.000, in kleurendruk) van de Topografische Dienst.

De bibliotheek en de verzamelingen van het bureau werden ook nu weer ter plaatse door velen geraadpleegd. Van de buitenlandse bezoekers noemen wij Prof. Dr. H. Draye (Leuven), Prof. Dr. Theodor Frings (Leipzig) en de heren R. Steding (Göttingen), R. Haeserijn (St. Amandsberg) en Dr. M. Zender (Bonn).

Voor het financieel beheer moge naar de rekening en verantwoording der Centrale Commissie worden verwezen.

Namens de Commissie voor Naamkunde (Toponymie en Anthroponymie) der Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen:

S. J. FOCKEMA ANDREAE, *voorzitter.*

P. J. MEERTENS, *secretaris-penningmeester.*

BIJLAGE

Lijst van personen enz. die in 1958 boeken en handschriften aan het bureau voor Naamkunde schonken:

Bibliothèque Nationale te Parijs, D. P. Blok, H. Buitenhuis, Mr. S. J. Fockema Andreae, Fryske Akademy, Geologische Stichting, W. de Jong, A. P. de Kleuver, Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap, Dr. Gösta Langenfelt, Dr. Wolfgang Laur, Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen (afdeling Oudheidkunde en Natuurbescherming), Prof. Dr. H. Moser, Rijksinspectie voor de Bevolkingsregisters, Prof. Dr. J. Sahlgren, Stichting voor Bodemkartering, Dr. M. Schönfeld, Stichting IVIO, Svenska Ortnammsarkiv Uppsala, Universiteitsbibliotheken van Amsterdam, Groningen, Leiden, Nijmegen en Utrecht, Pater Dr. Vedastus Verstegen OFM.